

Омбудсман України
Ombudsman of Ukraine

ЗВІТ

**про результати відвідування
Зяньковецького психоневрологічного інтернату**

24.04.2025

м. Київ, 2025

I. ВСТУП

Для виконання функцій національного превентивного механізму (далі – НПМ) відповідно до Факультативного протоколу до Конвенції проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження та покарання, на підставі статей 13, 19¹, 22 Закону України «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини», 24.04.2025 групою НПМ здійснено відвідування Зяньковецького психоневрологічного інтернату (далі – інтернат, заклад).

Відвідування здійснювали члени групи НПМ:

Паршакова Ольга Валеріївна, головний спеціаліст відділу реалізації національного превентивного механізму в закладах соціального забезпечення та освіти Департаменту з питань реалізації національного превентивного механізму Секретаріату Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини (керівник групи НПМ);

Круцюк Антон Володимирович, заступник начальника відділу реалізації національного превентивного механізму в закладах соціального забезпечення та освіти Департаменту з питань реалізації національного превентивного механізму Секретаріату Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини;

Петросов Владислав Георгійович, головний спеціаліст відділу реалізації національного превентивного механізму у сфері охорони здоров'я Департаменту з питань реалізації національного превентивного механізму Секретаріату Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини;

Любченко Наталія Михайлівна, головний спеціаліст відділу реалізації національного превентивного механізму у сфері охорони здоров'я Департаменту з питань реалізації національного превентивного механізму Секретаріату Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини;

Осередчук Ольга Михайлівна, представник громадської організації;

Григор'єв Олег Валерійович, представник громадської організації;

Круцюк Оксана Володимирівна, представник громадської організації.

Загальна інформація.

Заклад знаходиться за адресою: вул. Б. Хмельницького 28/1, с. Іванківці, Деражнянський р-н, Хмельницька обл., 32263.

Директор закладу – Вешньовська Поліна Карлівна.

Відповідно до Статуту Зяньковецького психоневрологічного інтернату (нова редакція), затвердженого розпорядженням голови Хмельницької обласної ради від 08.05.2023 № 97/2023-0, інтернат є стаціонарним інтернатним закладом соціального захисту, що утворюється для тимчасового або постійного проживання-перебування осіб старше 18 років із стійкими індивідуальними та/або психічними порушеннями, які за станом здоров'я потребують

стороннього догляду, соціально-побутового, медичного обслуговування, соціальних послуг і комплексу реабілітаційних заходів.

Інтернат розрахований на перебування 210 осіб. На день відвідування у заклад зараховано 190 підопічних чоловічої статі. В інтернаті перебувають 20 недієздатних підопічних, над 5 з яких здійснює опіку заклад в особі директора. 186 підопічним інтернату встановлено групи інвалідності, 9 підопічних – ліжкові хворі, 31 підопічний відноситься до маломобільних груп населення.

Окрім того, в інтернаті облаштовано корпус для проживання внутрішньо переміщених осіб, який розрахований на 40 підопічних. Відповідно до акту санітарно-епідеміологічного обстеження об'єкту від 25.03.2025 загальна площа приміщення складає 370 м². Корпус облаштовано місцем для приготування їжі, а також холодильником для зберігання продуктів харчування (фото 1). Під час відвідування в інтернаті перебувало 26 внутрішньо переміщених осіб, які проживали у 9 кімнатах.

За період з 01.01.2024 по 31.12.2024 в інтернаті померло 13 осіб. За період з 01.01.2025 по день відвідування в інтернаті померло 2 особи. Здебільшого причиною смерті встановлено серцево-судинні захворювання.

Відповідно до штатного розпису на 2025 рік у закладі затверджено 116,25 штатних одиниць, з яких 68,5 шт. од. – медичний персонал (1 шт. од. – лікар-психіатр, 0,5 шт. од. – лікар загальної практики-сімейний лікар, 1 шт. од. – сестра медична (брат медичний) старша без категорії, 19 шт. од. – сестра медична (брат медичний без категорії, 4 шт. од. – молодша медична сестра (молодший медичний брат) (санітарка-ванниця) (санітар-ванщик), 31 шт. од. – молодша медична сестра (молодший медичний брат (санітарка) (санітар), 5 шт. од. – молодша медична сестра (молодший медичний брат) (санітарка-прибиральниця) (санітар-прибиральник), 1 шт. од. – сестра медична (брат медичний) з дієтичного харчування, 1 шт. од. – медичний директор, 6,5 шт. од. – сестра медична (брат медичний) без категорії, 0,5 шт. од. – сестра медична (брат медичний) з лікувальної фізкультури, 1 шт. од. – молодша медична сестра (молодший медичний брат) (санітарка-ванниця) (санітар-ванщик), 8 шт. од. – молодша медична сестра (молодший медичний брат) (санітарка) (санітар), 1 шт. од. – молодша медична сестра (молодший медичний брат) (санітарка-прибиральниця), 1 шт. од. – молодша медична сестра (молодший медичний брат) (санітарка-роздавальниця) (санітар-роздавальник)).

За тарифікаційним списком працівників станом на 2025 рік в інтернаті наявні 12 вакантних посад, 11 з яких медичного персоналу та молодшого медичного персоналу.

На день відвідування усі підопічні мають укладені декларації про вибір лікаря, який надає первинну медичну допомогу, та отримують медичні послуги, передбачені програмою державних гарантій медичного обслуговування населення у 2025 році, затвердженою постановою Кабінету Міністрів України від 24.12.2024 № 1503.

Спеціалізована психіатрична медична допомога та профілактичні медичні огляди здійснюються на базі комунального некомерційного підприємства «Хмельницький обласний медичний центр психічного здоров'я» Хмельницької обласної ради (Договір про надання медичних послуг від 10.04.2025 № 15).

У закладі наявна ліцензія на провадження господарської діяльності з медичної практики за спеціальностями: загальна практика – сімейна медицина, організація і управління охороною здоров'я, психіатрія; за спеціальністю молодших спеціалістів з медичною освітою: сестринська справа, затверджена наказом Міністерства охорони здоров'я України (далі – МОЗ) від 04.10.2021 № 2152.

Бригада екстреної (швидкої) медичної допомоги прибуває до закладу у випадку виклику у встановлений законодавством час.

Медичними працівниками не менше ніж один раз на рік організовується огляд підопічних лікарсько-консультативною комісією за участю лікаря-психіатра з метою вирішення питань щодо доцільності їх подальшого перебування у закладі та необхідності встановлення чи припинення опіки або піклування.

Медична частина закладу сприяє в оформленні документів та організовує огляд підопічного експертною командою з оцінювання повсякденного функціонування особи для встановлення групи інвалідності у підопічних, або продовження її строку. У осіб з інвалідністю розроблені індивідуальні програми реабілітації особи згідно наказу МОЗ від 08.10.2007 № 623 «Про затвердження форм індивідуальної програми реабілітації інваліда, дитини-інваліда та Порядку їх складання».

На момент відвідування у закладі перебувало 2 особи з захворюванням на цукровий діабет II типу, котрим регулярно проводиться визначення рівня глюкози у крові згідно наказу МОЗ від 24.07.2024 № 1300, здійснюється корекція лікування у разі потреби та призначене дієтичне, чотириразове харчування.

У закладі наявний Журнал реєстрації застосування фізичного обмеження та (або) ізоляції при наданні психіатричної допомоги особам, які страждають на психічні розлади, згідно наказу МОЗ від 24.03.2016 № 240 «Про затвердження Правил застосування фізичного обмеження та (або) ізоляції при наданні психіатричної допомоги особам, які страждають на психічні розлади, та форм первинної облікової документації».

У закладі наявні Протоколи надання догоспітальної екстреної медичної допомоги відповідно до вимог наказу МОЗ від 05.06.2019 № 1269 «Про затвердження та впровадження медико-технологічних документів зі стандартизації екстреної медичної допомоги».

Медична частина інтернату забезпечена лікарськими засобами та виробами медичного призначення.

У закладі відкрито 2 бюджетні програми, які фінансуються за кодами: 0813102 (забезпечення соціальними послугами стаціонарного догляду з наданням місця для проживання, всебічної підтримки, захисту та безпеки осіб,

які не можуть вести самостійний спосіб життя через похилий вік, фізичні та розумові вади, психічні захворювання або інші хвороби) та 0813230 (видатки, пов'язані з наданням підтримки внутрішньо переміщеним та/або евакуйованим особам у зв'язку із введенням воєнного стану).

На 2024 рік по коду 0813102 затверджено фінансування: загальний фонд – 19 799 855,00 грн, спеціальний фонд – 6 550 700,00 грн, благодійна допомога – 970 889,75 грн. По коду 0813230 на 2024 рік затверджено: загальний фонд – 5 272 150,00 грн, спеціальний фонд – 427 092,00 грн, благодійна допомога – 478 417,71 грн.

На 2025 рік по коду 0813102 затверджено фінансування: загальний фонд – 21 682 100,00 грн, спеціальний фонд – 7 100 300,00 грн. По коду 0813230 на 2025 рік затверджено: загальний фонд – 6 551 400,00 грн, спеціальний фонд – 1 500 100,00 грн.

Сума витрат на харчування на одну особу на день складає 160,67 грн, сума витрат на медикаменти на одну особу на день - 10,62 грн.

Територія закладу, озеленена, доглянута, також наявні зони відпочинку для підопічних: лави, криті альтанки (фото 2, 3).

На території закладу розташовано три житлові корпуси, один з яких використовується для проживання внутрішньо переміщених осіб. Ліжкові хворі підопічні проживають на 1 поверсі закладу.

Санітарний стан постільної білизни та одягу підопічних задовільний. Підопічні забезпечені сезонним одягом.

Працівниками проводиться належне прибирання в спальних кімнатах та приміщеннях загального користування. Забезпечується догляд за ліжковими хворими підопічними: надається допомога у годуванні, здійсненні індивідуальних санітарно-гігієнічних процедур та прогулянках. Неприємні запахи в житлових кімнатах відсутні.

М'який інвентар підопічних, у тому числі спідню білизну, персоналізовано (фото 4).

Для забезпечення приватності під час проведення санітарно-гігієнічних процедур ліжковим хворим підопічним персонал використовує ширми.

В інтернаті організовано чотириразове харчування у межах затверджених норм харчування та наявний доступ до чистої питної води. Проміжки часу між споживанням їжі не перевищують чотирьох годин. Також у харчоблоці закладу є пекарня.

Працівниками закладу ведеться облік температурного режиму холодильників (фото 5).

З метою контролю за дотриманням якості та безпечності харчових продуктів при приготуванні і реалізації готової продукції від кожної партії приготовлених страв кухарем відбирається добова проба.

У закладі наявне перспективне та дієтичне меню.

Усі підопічні мають документи.

На інформаційних стендах закладу наявна інформація про права і обов'язки підопічних, адреси і контактні дані посадових осіб, до яких підопічні та персонал можуть звернутися у разі порушення їх прав, інформація про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини тощо (фото 4).

В інтернаті наявне напівпідвальне приміщення житлового корпусу № 2 площею 201,9 м², яке відповідно до Акту оцінки суб'єкта (будівлі, споруди, приміщення) щодо можливості його використання для укриття населення як найпростішого укриття рекомендовано для використання для укриття 165 осіб та включення до фонду захисних споруд.

У власності закладу три легкових автомобілі.

На території інтернату наявне господарство: корови, бики, кози, барани, свині. Також є земельна ділянка площею 3 Га, на якій вирощуються овочі.

Для забезпечення інтернату під час відключення електроенергії наявні генератори: на 170 кВт, 180 кВт, 15 кВт.

Для задоволення релігійних потреб підопічних до інтернату регулярно навідуються священнослужителі, також наявна капличка (фото 5).

Окрім цього, у закладі функціонує бібліотека та перукарня.

Раз на місяць до закладу приїжджає магазин, в якому підопічні здійснюють покупки.

Атмосфера у закладі доброзичлива, підопічні позитивно реагують на персонал.

Психологом здійснюється психологічна робота з підопічними і персоналом, зокрема адаптація новоприбулих підопічних, психодіагностика, надання психологічної підтримки підопічним. З персоналом здійснюються заходи з протидії вигоранню.

Організатор з культурно-дозвілєвої діяльності інтернату має освіту вчителя музичної культури, завдяки чому підопічні активно залучаються до музичної діяльності: грають на баяні, сопілці, флейті, гітарі, співають, організовують концерти. Окрім цього, підопічні грають у шахи, шашки, займаються аплікаціями та малюванням, переглядають фільми.

Кожного ранку організатор з культурно-дозвілєвої діяльності проводить зарядку для підопічних. Також проводяться святкування днів народжень підопічних: організовуються святкові столи, музичні вітання. Підопічні також мають можливість займатися волейболом, баскетболом, футболом, брати участь у спортивних змаганнях.

У рамках трудової терапії підопічні допомагають вирощувати овочі, доглядати за квітами та тваринами, а також обробляти поле. Зі слів підопічних, трудова терапія у закладі не має примусового характеру.

Група НПМ провела особисте конфіденційне спілкування з 35 підопічними та 7 працівниками закладу. Скарг на неналежне поводження, якість догляду та умови проживання від підопічних не надходило.

Попередні зауваження.

Попереднє відвідування інтернату групою НПМ здійснено 11.03.2021, за результатами якого встановлено порушення права:

на захист від катування, жорстокого, нелюдського або такого, що принижує гідність, поводження чи покарання (до посадових інструкцій працівників закладу не включено пункт про заборону катувань та інших жорстоких, нелюдських та таких, що принижують гідність видів поводження і покарання);

на охорону здоров'я та медичну допомогу (відсутність ліцензії на провадження господарської діяльності з медичної практики, порушено термін огляду лікарсько-консультативною комісією за участю лікаря-психіатра з метою вирішення питання щодо доцільності подальшого перебування підопічних в інтернаті, який повинен проводитись не менше ніж один раз на рік; в журнал травматизму не у всіх випадках вносяться записи щодо отриманих підопічними травм);

на достатній життєвий рівень (не дотримано норми площі на одну особу; деякі ліжка розміщені впритул одне до одного, що не забезпечує приватності; недостатність твердого інвентарю; ліжка підопічних застарілі та потребують оновлення; журнал бракеражу готової продукції ведеться неналежним чином; відсутність перспективного меню);

осіб з інвалідністю та маломобільних осіб (підопічні не забезпечені індивідуальними засобами реабілітації відповідно до ІПР; не забезпечено безбар'єрний простір для осіб, які пересуваються на кріслах колісних);

на повагу до приватного і сімейного життя (непромарковано м'який інвентар підопічних; відсутність тонувальної плівки на вікнах душової кімнати другого корпусу).

Більшість виявлених за результатами попереднього відвідування порушень усунуто.

Окрім того, з моменту попереднього відвідування встановлені кнопки виклику персоналу у кімнатах, в яких проживають ліжкові хворі підопічні, укладено тротуарну плитку на території закладу, житлові корпуси забезпечені доступом до мережі інтернет, виконано роботи з благоустрою кладовища.

II. ФАКТИ, ВИЯВЛЕНІ ПІД ЧАС ВІДВІДУВАННЯ

Порушення права на життя та безпеку (стаття 2 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, стаття 27 Конституції України).

1. У деяких житлових приміщеннях закладу не функціонують системи протипожежного захисту з виведенням сигналу пожежної сигналізації на пульт пожежного спостереження відповідно до вимог ДБН В.2.5-56:2014 «Системи протипожежного захисту», що порушує вимоги Правил пожежної безпеки, затверджених наказом Міністерства внутрішніх справ України від 30.12.2014 № 1417.

Порушення права на охорону здоров'я та медичну допомогу (стаття 49 Конституції України).

2. Медична документація закладу ведеться у формі «історія хвороби», що не відповідає вимогам наказу МОЗ від 14.02.2012 № 110 «Про затвердження форм первинної облікової документації та Інструкцій щодо їх заповнення, що використовуються у закладах охорони здоров'я незалежно від форми власності та підпорядкування» та наказу МОЗ від 29.05.2013 № 435 «Про затвердження форм первинної облікової документації та інструкцій щодо їх заповнення, що використовуються у закладах охорони здоров'я, які надають амбулаторно-поліклінічну та стаціонарну допомогу населенню, незалежно від підпорядкування та форми власності».

Зазначене порушення усунуто за час складання звіту.

3. Усупереч вимогам наказу МОЗ від 08.08.1995 № 147 «Про гематологічний контроль при лікуванні лепонексом (клозапіном)», підопічним, які приймають лікарські засоби з діючою речовиною «Клозапін» (Clozapinum) (далі – Наказ), періодичні гематологічні обстеження проводяться з порушенням термінів, визначених Наказом.

Адміністрація закладу повідомила групу НПМ, що підопічним, які приймають лікарські засоби з діючою речовиною «Клозапін» (Clozapinum), виконано клінічний аналіз крові.

Порушення права на свободу та особисту недоторканість (стаття 5 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, стаття 29 Конституції України, стаття 25 Закону України «Про психіатричну допомогу»).

4. Під час відвідування встановлено, що підопічні не мають можливості перебувати у денний час у своїх житлових кімнатах.

Прийом ліків, зокрема психотропних або лікарських засобів, які впливають на нервову систему, може мати побічні ефекти, зокрема сонливість, втома, головний біль або зниження енергії.

У таких умовах людина потребує достатньо часу для відпочинку і відновлення сил. Відсутність відпочинку може призвести до хронічної втоми, погіршення здоров'я та загострення наявних захворювань.

Європейський комітет із запобігання катуванням та нелюдському або такому, що принижує гідність, поводженню чи покаранню (далі – КЗК) у частині другій пункту 36 Восьмої Загальної доповіді зазначає, що підопічним, які цього бажають, слід дозволяти протягом дня перебувати у своїх кімнатах.

Натомість підопічні весь вільний час проводять у відгородженій парканом зачиненій на замок окремій території та знаходяться там під постійним наглядом молодшого медичного персоналу (фото 6).

Для людей із психічними захворюваннями примусове перебування в приміщеннях з великим скупченням людей без можливості усамітнитися значно

погіршує психоемоційний стан підопічних та може призвести до загострення станів.

Порушення права на достатній життєвий рівень, що включає достатнє харчування, одяг, житло (стаття 48 Конституції України, стаття 5 Закону України «Про психіатричну допомогу»).

5. У ході відвідування закладу групою НПМ встановлено факт перенаселення в окремих кімнатах інтернату, що є порушенням норм житлової площі на одну особу та не відповідає вимогам ДБН В.2.2-18:2007 «Будинки і споруди. Заклади соціального захисту населення» (далі – ДБН В.2.2-18:2007).

Наприклад, площа однієї з кімнат становить 22,296 м² (фото 7), а сама кімната розрахована на проживання 6 осіб (в кімнаті наявні 6 ліжок) (фото 8). Відтак на одну особу припадає 3,7 м².

6. У порушення Мінімальних норм забезпечення предметами, матеріалами та інвентарем громадян похилого віку, інвалідів та дітей-інвалідів в інтернатних установах та територіальних центрах соціального обслуговування (надання соціальних послуг) системи соціального захисту населення, затверджених наказом Міністерства соціальної політики України від 19.08.2015 № 857 (далі – Мінімальні норми), в кімнатах недостатня кількість твердого інвентарю, а саме: приліжкових столиків, шаф для зберігання речей, стільців, тумб (фото 9). Окрім цього, в окремих кімнатах розташовано двоповерхові ліжка, що є незручним у користуванні для осіб з інвалідністю (фото 10).

7. Групою НПМ встановлено, що в кімнатах підопічних шафи та тумби порожні (фото 11), а особисті речі підопічних зберігаються у персоналу, чим порушуються вимоги пункту 38 Типового положення про психоневрологічний інтернат, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 14.12.2016 № 957. Таким чином, підопічні не мають вільного доступу до своїх речей, що унеможливорює створення позитивного терапевтичного середовища та атмосфери домашнього затишку в закладі.

У пункті 34 розділу III Восьмої Загальної доповіді КЗК наголошується, що підопічним слід дозволяти тримати при собі особисті речі (фотографії, книжки тощо). Також дуже важливо надавати у розпорядження підопічних місце для зберігання особистих речей, що зачинається на ключ. Відсутність такої можливості може сприйматися підопічними як посягання на їх особисту безпеку та незалежність.

8. У харчоблоці та на складі закладу виявлено немарковані заморожені продукти харчування. Відсутність маркування не дає можливості визначити їх терміни придатності та відповідність умов зберігання (фото 12).

9. Під час відвідування встановлено, що матраци на ліжках підопічних огорнуті технічною пакувальною плівкою. Зазначене порушує пункт 1.13 розділу III Мінімальних норм та може спричинити погіршення стану здоров'я підопічних, оскільки створює парниковий ефект при довготривалому користуванні, особливо в літній період (фото 13).

10. Групою НПМ встановлено наявність тарганів у харчоблоці закладу.

Відповідно до вимог пункту 1 частини 4 статті 49 Закону України «Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів» приміщення харчоблоку потребує вжиття дезінсекційних заходів через розповсюдження тарганів.

Порушення прав осіб з інвалідністю та маломобільних груп населення (стаття 9 Конвенції ООН про права осіб з інвалідністю).

11. Приміщення інтернату не пристосовані до потреб осіб з інвалідністю та підопічних, які належать до маломобільних груп населення, що не відповідає вимогам ДБН В.2.2-40:2018 «Інклюзивність будівель і споруд», а саме:

окремі санітарно-гігієнічні приміщення не пристосовані для осіб з інвалідністю;

у закладі відсутній ліфт або підйомник, що ускладнює транспортування підопічних з другого поверху у разі термінової потреби в медичній допомозі або необхідності транспортування підопічних до лікарні.

Порушення права на повагу до приватного і сімейного життя (стаття 8 Європейської конвенції з прав людини).

12. Під час відвідування встановлено, що деякі ліжка в житловій кімнаті розташовані впритул одне до одного, що порушує право підопічних на приватність (фото 9).

III. РЕКОМЕНДАЦІЇ

1. Хмельницькій обласній військовій адміністрації забезпечити:

контроль за дотриманням прав підопічних;

вжиття невідкладних заходів щодо усунення наведених порушень прав осіб, яким надаються соціальні послуги зі стаціонарного догляду, а також причин та умов, що сприяють таким порушенням, їх недопущення у подальшій діяльності Зяньковецького психоневрологічного інтернату;

обладнання закладу автоматичною пожежною сигналізацією;

опрацювання питання щодо облаштування двоповерхового житлового корпусу ліфтом або підйомником.

2. Зяньковецькому психоневрологічному інтернату забезпечити:

дотримання норм житлової площі на одну особу;

облаштування житлових кімнат інтернату відповідно до Мінімальних норм;

скасування практики заборони підопічним перебувати в денний час у житлових кімнатах;

безперешкодний доступ підопічних до особистих речей, зокрема шляхом їх зберігання у житлових кімнатах підопічних;

маркування продуктів харчування для можливості визначити їх терміни придатності та відповідність умов зберігання;
використання медичних клейонок на ліжках підопічних;
проведення дезінфекційних заходів в харчоблоці закладу;
обладнання санітарно-гігієнічних приміщень для користування особами з інвалідністю;
дотримання права на приватність в житлових кімнатах закладу.

Додаток: фотоматеріали на 4 арк. в 1 прим.

Керівник групи НПМ

**Головний спеціаліст відділу реалізації
національного превентивного
механізму в закладах соціального
забезпечення та освіти Департаменту з
питань реалізації національного
превентивного механізму
Секретаріату Уповноваженого
Верховної Ради України з прав
людини**

Ольга ПАРШАКОВА

Фотоматеріали

Фото 1

Фото 2

Фото 3

Фото 4

Фото 5

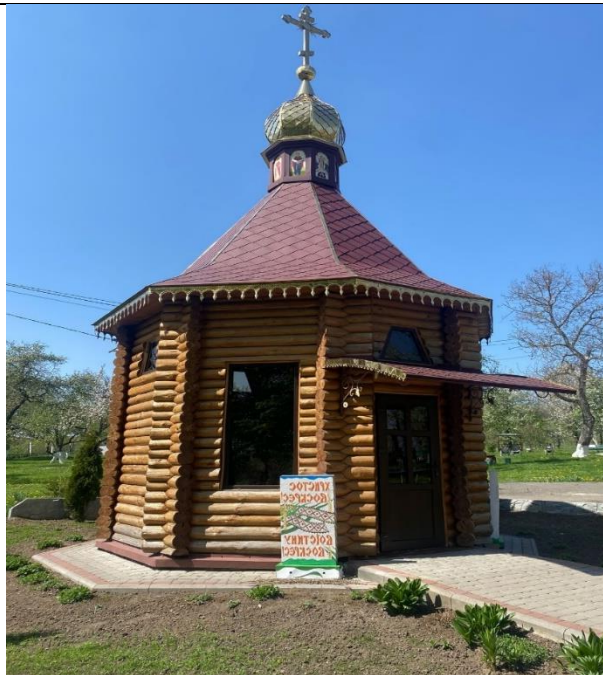

Фото 6

Фото 7

Фото 8

Фото 9

Фото 10

Фото 11

Фото 12

Фото 13

